

CESTY A CÍLE

ROČNÍK IX.

DUBEN 1931

ČÍSLO 4.

Vnitřní jistota.

Největším darem života
je vědomí jistoty.

V pozadí všeho rozhodování člověka je touha duše, ověřit si správnost svého jednání. Nejen rozum volá po důkazech, i srdce chce být přesvědčeno. Duše cítí potřebu jistoty. Nejbolestnější chvíle v životě jsou právě muka nejistoty, která pramení z vnitřního rozštěpení. Teprve sjednocení v nitru člověka vykupuje a vede ho k jistotě.

Lidský život v jeho šíři i hloubce je nekonečným procesem štěpení se v jednotlivé částčky a opětným slučováním se těchto částček v harmonický celek. Pocit zmatku v nitru člověka plyne z jeho neschopnosti vidět konečnou syntesu věcí. Člověk žije ve společnosti rozdělené bezpočetnými zájmy, které se často vzájemně kříží. Žije uprostřed soupeření zdánlivě nesmiřitelných protiv. Člověk žije, nedívá se jen jako divák, je účastníkem ve víru života. Sám vede své zápasy a bojištěm je mu jeho vlastní srdce.

Úkolem náboženství není jen podávat člověku vysvětlení těchto zápasů, ani ho od nich odvádět. Náboženství je v podstatě vši činností. Je tím, co ze zmatku vytváří řád a co hluk zápasů mění v symfonickou hudbu. Náboženství je, co sjednocuje, co každému atomu dává smysl a zhodnocení. Nejvyšší poznání je poznání této jednoty života, která je za vši jeho členitost a rozdělením. Unitářství je cestou tohoto poznávání. Jemu vděčí člověk za klid duše a sílu k životním zápasům. Z klidu duše a vědomí síly rodí se vnitřní jistota, která přichází jako dar vykoupení z pochyb, jimiž prochází člověk dokud nepoznal harmonie života. —ž—

Postoj unitářů.

„Náboženství ve smyslu unitářském je více než věření a obřady. Je to určitý postoj k životu a jistá metoda myšlení a hledání pravdy. Je to mravní úroveň a kvalita celého života. Je to umění, jak žít krásně, silně a vyrovnaně. Je to tvůrčí síla v úsilí člověka po radostném životě a lepších podmínkách pro všechny, aby tato země nebyla jen slzavým údolím a přípravou pro nebe, ale stala se krásným místem k bydlení velkého svobodného bratrství všech lidí.“ Viz »Zásady unitářů.«

Můžeme se v krátkém článku dotknouti jen některých hledisk unitářských. Největší důraz kladou unitáři na svobodu myšlení v rozdílu od vázání se na autority, dogmatiky a na to, „co jednou bylo otcům sděleno“. To nijak neznamená neváznost k tradici a k myšlenkách dávných průkopníků vyššího náboženství. Unitář však vždy má větší zájem na tom, je-li něco tou pravdou pravdoucí, než jak dávno a kým to bylo pověděno.

Nejen rozlišují unitáři mezi tmou a světlem, ale také mezi světem a světlem. Olejová lampička nebo svíčka je také světlem, a má k tomu ještě velmi starou tradici a byla užívána velkými představiteli lidstva. Přes to vše, abychom mluvili obrazně, unitář dává přednost modernějšímu osvětlení elektrickou žárovkou.

Námítka, že svoboda plodí větší různosti, platí jenom pro nemyslicí dav, kdežto svobodně myslícímu člověku je různost názorů i u blízkého přítele milejší než společné a jednomyslné přisahání na blud. Snášelivost svobodných je konečně otázkou jejich úrovně a vyspělosti. Na konec ani ta různost nemusí býti tak veliká, jestli je pojítkem společné úsilí o poznání pravdy a o lepší život.

Druhým nejdůležitějším bodem unitářského myšlení je bratrství. Ono se však nejeví „bratříčkováním“, ale větší úctou k osobnosti a k soukromí toho druhého. Tomu nemohou z počátku porozumět ti, kteří jako počátek bratrství považují tykání, velkou důvěrnost a zájem o všechny soukromé záležitosti toho druhého, z čehož, jak známo, vyrůstá klepaření a pokrytství a na konec nepřátelství.

Prvým krokem k bratrství je úcta k osobnosti, k svobodě, k původnosti a jedinečnosti každého člověka. Bratrstvím se u nás příliš často vyrozumívá sevšednění a ponížení člověka na dav. K bratrství je nutno vyrůst. Je vzdálenější a bližší bratrství.

Bratrství nelze odhlasovat ani umluvit. Ono chce býti pěstěno a šetřeno a v posvátnosti udržováno. Nejlépe prospívá takovému bratrství společné úsilí, aby lidé sami sobě a také jeden druhému navzájem lépe rozuměli, více si napomáhali a byli snášliví a trpěliví a mnoho si navzájem odpouštěli.

A ještě jedné vlastnosti všem unitářům společné vzpomenu. Jsou všichni „hledači Boha“. Platí o nich slova prof. Syllaby: „především opravdovostí a horoucností vnitřního úsilí hledáme Boha v své vlastní duši, neboť tak opravdu můžeme stát se lepšími, novými lidmi.“

Nezávidíme církevníkům, kteří svého Boha mají vyfotografovaného a popsaného se všech stran. Vědí podrobně, co kdy dělal, dělá a bude dělati. Vědí, kde sedí, chodí a koho někam posílá, My jen tušíme to veliké tajemství a skláníme se před ním in spe ac fide (v naději a víře). Věčnost a Bůh jsou nám dvě velké reality, které všade předpokládáme, ale jejichž podrobný popis musíme ponechat katolickým a evangelickým theologům a kazatelům. Když člověk neví, že neví, budiž mu odpuštěno, i když by svou nevědomost za boží zjevení považoval.

I to mají všichni unitáři společného, že nečekají nápravu společnosti a jejích řádů od nějakého zázračného zasahování, které by záviselo na určitém počtu modliteb a prošení, ale spoléhají především na uvědomění a úsilí člověka. Nebojí se ďábla a nespolehají na zázraky. Bůh, který by jen proto připouštěl tolik zla a bída, nespravedlnosti a hladu a vraždění na světě, že se křesťané dost nemodlili, zdál by se nám býti hrozným netvorem a nikoli tím Bohem lásky, jak o něm Ježíš a Jan tak pěkně mluvili.

Dobře řekl Emerson: Jakmile je člověk v jednotě s Bohem, nežebrá. Uvidí pak modlitbu v každé činnosti. — Člověk, jenž si pomáhá sám, je vždy vítán bohem i lidem.“ A Zoroaster pravil: „Vytrvalému smrtelníku rychle přispívají blažení Nesmrtelní.“

Karel J. Hašpl:

Úryvky z dějin unitářství.

Je dlouhá cesta, která vede ke kristalisaci nerostů a trnitá cesta, kterou šel vývoj. Hluboké propasti a neschůdná pohoří musel překročit člověk na své cestě kultury a civilisace. Ve všem co je je rýsovaná dráha historická.

CESTY A CÍLE

Naše hnutí unitářské bývá někdy posuzováno těmi, kdož je neznají jako něco, co lehce vyrostlo, kde se nemůže mluvit o žádné poměrné těžkosti a dlouhé historii. Tento názor je ovšem mylný. Historie moderního unitářství počíná sice v prvních dobách protestantské reformace, ale prvky unitářství nutno hledati v době mnohem ranější.

Ujasněme si znovu, nač unitářství vždy kladlo největší důraz, neboť jej můžeme snadněji sledovati. Od prvých počátků užívání rozumu ve věcech náboženských a snaha zachovati si náboženskou svobodu byla unitářům příslovečná. Více nežli theologické výklady zdůrazňovali snahu, po vytvoření charakteru. Proto potkáváme se s nimi ihned v době, kdy rozum lidský v náboženském ohledu byl tupen a svoboda dušena — v dobách, kdy se vyzna-va-či nauk Ježíšových příliš odklonili od jeho srozumitelného kázání na hoře a jeho náboženského života a začali theologický výklad událostí. V roce 325 po Kr. nabylo toto theologování značných rozměrů. Tohoto roku konal se v Nicei první církevní sněm a tu potkáváme se po prvé s našimi unitářskými předchůdci, tehdy nazývanými Ariany (vedení Ariusem), kteří statečně bránili posvátnost lidského rozumu a náboženské svobody proti Athanasianům, kteří dokazovali, že Ježíš nebyl člověkem, ale Bohem. Byl to sněm bouřlivý. Biskupové a duchovní otcové strany Athanasiovy (orthodoxní strana) užívali všech prostředků k dosažení svého účele. Neštíteli se ani vzítí židle a rozbíjeti je o hlavy Ariánů. Výsledek byl ten, že vydán byl zákon, podle kterého pod trestem smrti každý občan musel věriti, že Ježíš byl bohem. Ariani byli poraženi, ale jejich duch žil dále a byl činným kdekoli podmínky byly příznivé. V různých zemích a pod různými jmény vystupovali nejlepší myslitelé a kráčeli v šlépějích Ariánských. U nás v Čechách potkáváme se s nimi ve 13. století. Jsou to bratři a sestry svobodného ducha.

Velká naděje rostla v těchto srdcích, prodchnutých touhou po náboženské svobodě a pravdě neztheologisované, když r. 1517 Martin Luther veřejně vystoupil proti orthodoxní církvi římskokatolické. Leč jak Luther, tak Kalvín stali se právě tak orthodoxními a právě tak nevraživými, jako byli zástupci církve římskokatolické. Kalvín to krásně dokázal dne 27. října 1553, kdy nechal v Ženěvě upáliti jednoho z největších unitářů Michaela Serveta.

Reformace tedy nepřinesla to, po čem náboženští liberálové tou-

žili. Skoro celá Evropa byla orthodoxní. Na jedné straně církev římská a na druhé orthodoxní protestanté. Obě se přičiňovaly o to, aby svoboda v náboženství byla ubíjena. Jedinou výjimku činilo Polsko, v té době nejosvícenější, mající nejlepší universitu a shromažďující nejlepší a nejosvícenější učený svět. Tu mohlo unitářství nejlépe kvést — a očekávání myslitelů unitářských se vyplnilo. Ze všech zemí, aby unikli pronásledování orthodoxních církví, sjížděli se sem svobodomyšlní náboženští lidé. A našel se později schopný vůdce Faustus Socinus, rodem Ital, který hnutí zorganizoval a za dvě generace téměř celé Polsko bylo unitářské.

Ovšem Unitáři neměli nikdy na růžích ustláno. Stál proti nim celý orthodoxní svět. Byli považováni za největší bezbožníky. Bylo proto třeba stále býti na pozoru. Ale přes veškerou ostrážitost a hlavně na základě unitářského principu snášenlivosti, nepřikládali zvláštní důležitost příchodu padesáti jesuitům, které pozval kardinál Hosius r. 1564 do Polska. Ovšem tato neostrážitost se vymstila, neboť za další dvě generace téměř celé Polsko bylo zpět katolické, a tisíce unitářů muselo se ze země vystěhovati a všechno opustiti. Slova nejsou s to vyjádřiti útrapy, které bylo nutno přestáti. Rozešli se na všechny strany a přáli si jen najíti místa, kde po svém způsobu mohli by se Bohu přiblížovati. Jeden proud šel do Německa, druhý do Holandska a třetí do Sedmihradska. Jedině v Sedmihradsku přežili všechny bouře a uchovalo se na 120 obcí až po dnešní časy.

Na půdě anglické a americké vznikli neodvisle, nevědouce ani, že bratři a sestry podobného smýšlení trpí v Sedmihradsku. Byli to opět zde jedinci hluboce náboženští, kteří se však nebáli užívati kritického rozumu i ve věcech náboženských. Vidíme v jejich řadách nejpřednější muže a ženy, vědátory a státníky, tvůrčí činitele, kteří měli vliv na utváření celkové historie.

Unitářství ovšem není omezeno jen na křesťanství. Povstávalo a povstává i mezi jinými světovými náboženskými skupinami. Je unitářství japonské mezi japonskými šintoisty, je v Indii, kde představitelem jeho je známý Rabindranath Tagore, a je mezi pokrokovými židy. Protože dogma a theologické výklady pokládá unitářství za nepodstatné k náboženskému životu, ale klade důraz na svobodu myšlení, rozum a snahu po vyhraněném charakteru, a snášenlivosti, může povstati všude, kde jsou jedinci k tomu zralí.

Naše české unitářství má svoji velmi zajímavou historii, plnou překážek, kterých bylo nutno překonat, aby mohlo přinášeti to, co lidu dnes dává. Budeme mítí příležitost podrobně se touto historií zabývati jindy. České unitářství je ratolest, která vyrůstá z téhož kmene, oživovaného tvůrčími náboženskými duchy, ať kdekoliv se tito vyskytli a vyskytují. Ono sdružuje lidi takové úrovně, kteří nad dogma staví život, jimž jde o tvoření mravních hodnot a ne o budování církevních škatulek.

Jiří Hübner:

Proč jsem se stal unitářem.

Nestává se často, že první zrnka unitářství rozsévá neunitářský kněz. Byl to pravoslavný katecheta na reálce v Bessarabii, který v hodinách náboženství získával nás, sextány, pro své vznešené ideály, že jsme si ani neuvědomovali, že sedíme v hodině náboženství. Uváděl nás do říše duchovna, dáváje nám tušiti pramen nesmírných radostí z čistého mravního života, ze živé lásky k bližnímu. Neučil nás dogmatům, ani Starému nebo Novému Zákonu. Vykládal prostě životní filosofii, která pomáhá člověku udržovati životní rovnováhu a která je schopna za každých okolností býti zdrojem mravní síly. Zdůrazňoval člověka vrozenou touhu po pravdě, dobru a krásnu a přesvědčoval nás, že jedině plným vyjádřením a uspokojením této touhy může člověk naléztí své štěstí. Příklady z dějin duchovního vývoje dokládal, jak někteří velicí myslitelé přehlušovali v sobě volání božského hlasu v nich a jak na sklonku svého života vraceli se k otázkám, které kdysi přecházeli. V rozdílu od církevního učení nepodceňoval náš katecheta ani fysické součásti přírody. Viděl ideál člověka a jeho osobnosti v harmonickém rozvoji všech jeho složek a sil.

Pravoslavné učení neliší se podstatně od učení katolického a v praxi nedává věřícím ani tolik, kolik poskytuje katolicism. Nebyl proto náš katecheta typem pravoslavného kněze. Čím tedy byl? Nepochybuji, že jeho pojetí náboženství bylo unitářské. Což nejsou idee, které nám hlásal, také principiálními ideami unitářskými?

Tak pravoslavný kněz byl mi prvním ukazatelem na cestě k unitářství. Druhým byl sám život. Prošel jsem jeho tvrdou školou. Jí vděčím za svou samostatnost jednání i myšlení. Ona cvičila

mou vynalézavost, houževnatost i nenáročnost. Škola života naučila mne mnohým vlastnostem, které jsou předpokladem vlastností, jaké by měl mít každý unitář.

Ve svých patnácti letech na jedné z cest Ruskem bylo mně zakusiti slasti bolševického režimu i zajetí v něm. Spolu se svým otcem byli jsme odsouzeni k smrti zastřelením. Šťastný únik a záchrana neznamenalala konec životních těžkostí. Rok později dělal jsem nočního hlídače, v zimě bída rodiny naučila mě ševcovině. Jí přivydělával jsem si po škole na živobytí. Po absolvování reálky zmohl jsem se na vlastní dílnu, v níž jsem jako mistr zaměstnával tovaryše a učně. Přes to, že jsem seděl na verpánku, myslel jsem si jako všichni, kteří jsou po maturitě, že mi patří celý svět. Něco ve mně stále mi vnukalo přesvědčení o posvátnosti života. Utvrzovalo mne v přesvědčení, že život je příliš velikým darem, než aby byl všedně promarněn, že stojí za to, pokusit se učinit jej silným a vítězným. Tyto touhy vtělily se v mou žádost po vyšším vzdělání, odtrhly mne od verpánku a přivedly do Bukurešti. Tak se stalo, že ze mne nevyrost druhý Baťa a svět byl ušetřen zápasů mezi dvěma konkurenty.

V Bukurešti dopolední službou vydělával jsem si na živobytí pro sebe a rodiče, odpoledne navštěvoval jsem přednášky na vysoké škole. Abych ušetřil, spával jsem po různých studentských kolejkách, jak se dalo, třeba i pod postelí svého kolegy. Ale ani Bukurešť mi nestačila. Má touha zavedla mne do Prahy. Se stokrakou v kapse, bez znalosti řeči a s odpovědností za rodiče vystoupil jsem na Masarykově nádraží. Nezbylo než chopiti se krumpáče a kolečka. Všechny těžkosti jsem překonal, i možnost studovat dále na pražské technice jsem si vybojoval.

Bylo pro mne za takových okolností možno zůstat při nějakém ztrnulém náboženství, jehož potřebu jsem vždy živě cítil? Něco mne pudilo k tomu, hledat cestu k náboženství, které by bylo posilou denního života, které by bylo jeho posvěcením. Na této cestě hledání potkal jsem se s Dr. Norbertem Čapkem. V poznání Svobodného bratrství našel jsem vyjádřeno všechno to, co ve mně žilo a chtělo se projevit jako náboženský cit. Na přednáškách Svobodného bratrství dělal jsem revisi svých duševních hodnot, tu jsem začal sebe poznávat, objevovat své chyby a rozpory, tu teprve jasně jsem si formuloval své vlastní poslání jako člověka. V shromážděních Svobod. bratrství zakoušel jsem mnohdy pocity

slastného povzněšení, jakoby má duše s Bohem se potkávala. Ve Svobodném bratrství jsem poznal, že žít velký život je žít životem mistra, který umí vládnout nad sebou samým pro dobro své vlastní i dobro těch, kterým chce sloužit. Tu teprve jsem našel ocenění svých vlastních zkušeností a lépe jsem porozuměl životu i Bohu. Bez váhání stal jsem se unitářem. Řekl jsem si. Tady jsou lidé, kteří chtějí žít nábožensky v duchu a pravdě, v souladu s poznatky vědy a respektem ke všemu, co život činí krásnějším a plnějším. Tvou povinností je přidat se k nim a přiložit vlastní ruce k dílu. Ať je nás víc, ať všichni lidé dobré vůle spojí se v jeden šik a rozhýbá se celý svět, směrem k lepšímu zítřku lidstva.

Bohdana Čapková-Hašplová:

Poslání ženy.

Křesťanství, které přinášelo nové evangelium těm, kteří byli sociálně na úrovni otroků, slabých a opuštěných, nevyplnilo svůj úkol důsledně. Převezlo do svých zásad mnoho z té mužské morálky a měřítka starého židovského světa. Zapomněli na ženu. Žena, fysicky slabší musela ve shromážděních náboženských mlčet, jak učí Pavel. Bylo pochybováno o tom, zda žena je člověk vůbec. Žádný z církevních úřadů nemohla žena zastávat, a to nejen v katolictví, ale i v protestantství. Kdykoliv se některý velký ženský duch ukázal ve své mohutnosti, byl odsouzen, nařknut z čarodějnictví. A co tisíc nejlepších žen bylo obětováno ohni na podkladě mužské morálky. Až se jednou někdo pokusí napsati historii žen, budeme žasnouti, jaká to byla trnitá cesta, kterou musela kráčet žena.

V náboženských skupinách, kde láska k bližnímu měla být jedním ze základních kamenů, žena pochopení nenacházela; jediné v unitářských skupinách nedělal se rozdíl, ani v dobách dávných. Svoboda myšlení nebyla tu přiřknuta jen mužům, ale svobodně mohly myslet i ženy. Proto je potkáváme ve všech zemích, tohoto svobodomyšlného hnutí. Vidíme je mezi bratry a sestrami svobodného ducha, potkáváme je mezi Tábority, kde se říkalo, že tábořská žena umí lépe písmo vykládati a zná jej lépe než kněz. Unitáři byli prvními, kteří přijímali ženské duchovní. A mnohdy taková duchovní vůdkyně dokázala, co se mnohému muži nepodařilo. Zním osobně řadu ženských unitářských duchovních, které

se hrdinně probily největšími překážkami a vybudovaly dílo nehynoucí. Ony se postaraly v Americe o zřízení škol, o zřízení sociálních středisk, které vyrostly v instituce, jimiž se dnes Amerika chlubí. Unitářské ženy vidíte mezi nejlepšími profesorkami největších amerických universit, vidíte je při práci, kdekoliv již naděje mužů uhasly a ony se tu nelekají, ale pracují až k úplnému vítězství.

Jsmo hrdí na velké muže, kteří svět pomohli formulovati. Vážíme si jejich neúnavné píle, jejich odhodlanosti, ale ptejme se, odkud dostávali největší podněty k jejich nehynoucímu dílu. Jejich matka stojí tu třeba v ústraní, ale srdce velikána, jehož obdivujeme, velebí svou matku, která jej inspirovala. Nebo to byla jejich žena, která v těžkých chvílích brala na sebe břemeno muže, s ním překonávala těžkosti, jemu odvahy dodávajíc. Co by byl býval Komenský, co Lincoln, co Masaryk bez matky a ženy?

Dnes je žena formálně svobodná, majíc stejná práva jako muž, ve skutečnosti ale stále vládne morálka mužská. Jsem však ráda, že máme naději lepších časů. Máme zde naše unitářské hnutí, které dává ženě skutečně příležitosti. Už dnes po tak krátké historii našeho trvání žasneme, co ženy v našem hnutí vykonaly, zvláště když uvážíme, že se práce účastnily jen částečně. Zákony jsou všude stejné. Nevyrůstají velké ženy jen v Americe nebo v Anglii, ale všude, kde si žena uvědomí svoje poslání, kde s otevřenou myslí a kriticky dívá se vpřed, kde tvůrčí svoje schopnosti upíná k tvoření lepšího světa.

Unitáři a evangelíci.

Při dnešním eskamotérství s frázemi a couvání před pravdou pravdoucí v póse obhájců samého Pána Boha, potrvá to ještě nějaký čas, než naše inteligence pozná unitářství aspoň po stránce ideové. Vždyť i tak vážní a nábožensky obezřetní lidé, jako jsou pisatelé článků v evangelických časopisech, nejsou si vždy o tom jasni, co mluví, když na unitářství útočí. A jsou-li si jasni, tedy si neuvědomují, do jakých rozporů se dostávají, když s chloubou mezi své přívržence počítají osoby se smýšlením veskrze unitářským.

Tak v dubnovém čísle „Husova odkazu“ z tohoto roku, v článku

CESTY A CÍLE

„Českobratrská a československá církev“ píše: „Resumujeme: církev československá v otázce věroučné vědomě a chtěně mezi sebou a církví českobratrskou táhne hranici, aby mohla se vyvyšovati nad nás. Ale pak je jí blízké unitářství, protože Ježíš, nenarozený z Panny, neukřížovaný za naše hříchy a nevzkříšený Bohem v těle není Spasitel, a církev, která tyto *základní nauky* zamítá, nemůže býti církví křesťanskou atd.“

Je zde, nevíme už po kolikáté potvrzeno, že českobratrští evangelíci drží jako své *základní nauky* stejně jako římsští katolíci: narození z Panny, ukřížování Ježíše jako smírčí oběť za naše hříchy a vzkříšení těla Ježíšova a ovšem i tělesné nanebevstoupení tohoto těla, které by jinak bylo dosud na zemi. Prosíme tudíž naše české unitáře, aby už to jednou pro vždy vzali na vědomí a neříkali, že to není možno, a že jsou čeští evangelíci v tom ohledu oficielně jiného smýšlení.

A dále je nutno vzíti na vědomí, že když se evangelíci s některou význačnou osobností chlubí, jako se svým příslušníkem, že to bývá zpravidla někdo, kdo čistě unitářsky tyto základy evangelické víry odmítá. V témže čísle „Husova odkazu“ týká se to hned zesnulého profesora Syllaby. Jindy je to třeba Masaryk. A opět jindy to může býti třeba prof. Kozák, kterýž jest presbyterem evangelické církve. A můžeme rovněž jmenovati profesory na evangelické Husově fakultě, kteří při svém vědeckém stanovisku jsou od oněch „základů“ právě tak vzdáleni jako unitáři.

Církvi čl. se v onom článku „Husova odkazu“ dává na vědomí, chce-li býti církví křesťanskou a chce-li, aby církev čbr. upravila k ní svůj poměr přátelsky, že musí se zřeknouti směru unitářského. „Chceme, (praví se tam dále), aby v národě československém Bůh měl své království.“ A to by ovšem nebylo možné, kdyby se smýšlelo po unitářsky(!?) Bude to však umožněno, jestliže lidé opět budou věřit narození z Panny a tělazmrtvýchvstání atd., jak i katolická církev už přes tisíc let totéž k věření předkládá. Je však malá naděje, že se tak stane, když i profesori na jejich vlastních bohosloveckých fakultách tomu věřití přestávají! Kdo poručí slunci, aby nevycházelo?

Stoletá unitářka.

CESTY
A CÍLE

Sestra Marie Břízová z Kladna je naší nejstarší členkou. Dožila se dne 28. září minulého roku sto let. Je dosud velmi svěží, brýle na očích ještě neměla a hlavně její duch je stále činný. Prošla těžkou školou života. Měla deset dětí, které vychovala a o ně se postarala. Její muž, ač velmi zámožný, ztratil vše co měl, a bylo nutno prodrati se těžkými chvílemi nedostatků všeho druhu. Všechno přežila. Jako všichni lidé její doby vyrostla v přísném klerikálním ovzduší. Chodila pravidelně do kostela a děti učila zbož-

nosti. Mnoho poutních míst navštívila. Takovým způsobem žila až do svých 84 let. Za to se odstěhovala k svým dětem do Kladna a jednou z jejich radostí bylo, že bude mít jen několik kroků do kostela. Nikdo jí v tom nebránil a všichni z jejích dětí, které, ač byly jiného názoru, si velice ctily jejího přesvědčení. Ale zájímala se velice o jejich stanovisko vůči kostelu a náboženství. Přemýšlela hodně o všem, co slyšela, a tu po nějakém čase počaly její kostelní návštěvy řídnouti. A ve svých 88 letech překvapila všechny. Přišla a žádala svoje děti, aby jí opatřily vystoupení z církve římsko-katolické. Děti nemohly ani věřit, ale babička stála na svém. Od té doby do kostela nevložila. Nestala se méně náboženskou, naopak, každé neděle vezme svoji modlitební knížku nebo staré, švabachem psané evangelium a nejraději jde ven, a tu polohlasitě si čte. Když jí děti upozorňují, aby raději šla do tepla, říká, že tu pod širým nebem lépe se jí modlí.

Před třemi léty začali jsme Nedělní školu na Kladně. Pro nedostatek místa scházely se děti v bytě ses. Roubalové, vnučky ses. Břízové. Ve vedlejším pokoji, nikým nepozorována, sedávala tato stařenka a bedlivě poslouchala, co učitelé vykládali. Nejvíce se jí líbily písně S. B., z nichž největší obliby našla „Měj mě ráda moje máti . . .“ Často si ji sama prozpěvovala a nebylo snad dne,

aby se nevyptávala, co je to za společnost, která takové písně má a takové myšlenky šíří.

Přišlo sčítání lidu v prosinci. Její děti hlásily se k unitářům. Vypptávala se dále na některé podrobnosti a hodně samostatně přemýšlela. A potom sama přišla a praví: „Já bych ráda také byla členkou unitářskou, v té společnosti, co už se tak pěkně o ty děti starají a ty krásné písně mají. Jen mám starost, jestli takovou starou osobu, jako jsem já, mohou ještě přijmout.“

Jsmo hrdi na svoji stoletou unitářku, která byla prodchnuta duchem unitářským ještě dříve, než se formálně jí stala. S unitářským postojem brala život, překonala překážky a orala svoji brázdu. Je nám velmi vítána a přání nás všech jest, aby tu s námi ještě dlouho se radovala z práce, kterou konáme. —1.

Václav Rubeš:

Náboženství denní praxe.

Cenu každého náboženství možno měřit jedině dle toho, jak velký vliv ono vykonává na život člověka. Dle toho všechna náboženství můžeme rozdělit na kladná, jež život obohacují, sílí a zmnožují, a na náboženství, stavící se k přítomnému životu záporně nebo nevšímavě, považující jej za nižší, méně žádoucí, a od něhož proto odvrací pozornost k životu po smrti. Tento druh více méně negativních náboženství, nemohou být cele přijatelná pro moderního člověka, vycházejícího od přítomného života. Na druhé straně zase i nejkrásnější náboženství pozbývá stejně své pravé hodnoty, pěstí-li se jen v určitý den, na určitém místě, je-li to náboženství pouze sváteční. Ono má vykonávat přímý a neustálý vliv na život.

Je velký rozdíl v názorech na podstatu náboženství. Zeptáte-li se průměrného člověka, co myslí slovem náboženství, dostanete nejrozumnější odpovědi. Většina lidí pojem náboženství stotožňuje s některou církví. Jiní zaměňují je kostelními nebo jinými ceremoniemi, s modlitbou, jiní více s mravností. Každý chápe náboženství různě podle svého založení a duševní vyspělosti. Jiné představy a projevy náboženského života má divoch v Africe, jiné člověk civilisovaný, materialista jiné než člověk ideálně založený, optimista taktéž jiné než pesimista. Jde o to, pochopit náboženství v té nejčistší a nejdokonalejší formě a vyřešit si nejzákladnější

otázky názoru. Masarykovi je náboženství žitý a procítěný poměr člověka k člověku, k Bohu a k celému světu. To znamená čistší a upřímnější poměr k druhému člověku, optimističtější názor na svět, vyšší a méně personifikovanější představu Boha.

Jsou mnozí atheisté, kteří říkají, že náboženství je přežitek, že dnešnímu člověku ho není třeba; prý mu ho dokonale nahradí filosofie, věda, socialism atd. Mají v tom snad pravdu, pokud při tom myslí na sebe. Jejich suché duši takový materialistický názor možná postačí. Jinak vůbec neznají přirozenost člověka a nikdy nepochopili jeho vnitřní potřebu. Cít náboženský člověka doprovází už od jeho vzniku a bude s ním, dokud bude on na zemi. Náboženství se nedá ničím nahradit, jen doplnit. Člověk cítí, že tu je ještě něco, co se nedá chápat a luštit pouhým rozumem, čemuž se může přiblížit jen citem, intuicí. A to je to, co životu dává vyššího posvěcení a jistoty. Jen vnitřně lze dokonale pochopit a uvědomit si svého postavení v nekonečnu. Tak docházíme i mravní opory v těžkých bouřích života, když rozum nedostačuje.

Řekl jsem, že náboženství musíme vnést do každodenního života, že jej musíme skutečně žít, jinak ztrácí své hodnoty a oprávnění. Co nám to pomůže, půjdeme-li se jednou za týden do kostela pomodlit nebo vyslechnout kázání, když celý týden budeme mrzuti, ve špatné náladě a nenávisti k svým bližním? Musíme neustále udržovat vědomí svého vztahu k tomu nejvyššímu — Bohu. Ať píšeme knihy, oráme nebo stavíme domy, ať učíme či obchodujeme, nechť každá práce je osvícena světlem naší duše. Pak i na nejubožším z ubohých najdeme něco, co nás s ním sblíží, a silou své lásky, pramenící z božího zdroje ho pozvedneme a potěšíme.

Být opravdu zbožný to znamená starat se i o tělo, aby bylo zdravo, ničit je askesí ani vášněmi. Bůh je vidět spíše v kráse, v zdraví a síle, než v šerednosti a nemocech, v lásce, nadšení a optimismu, než v nenávisti, skleslosti a špatné náladě. Bůh se také nezjevuje jednou za tisíc let, ale denně v přírodě kolem nás a nejvíc skrze člověka v každém dobrém činu. Kdo má oči otevřené, pro toho svět je stále pln zázraků, daleko větších všech biblických. Co je proměna vody ve víno proti zázrakům moderní chemie a fyziky?

Náboženské pravdy jsou příliš prosté a srozumitelné, než abychom k nim potřebovali výkladů. Ježíš pravil: Buďtež jako jedno z maličkých, jinak nevejdete do království božího. Proč

vnášet do věčných pravd plno zbytečných teologických problémů, jimiž se mysl jen zneklidňuje a pozornost odvádí od přítomného pramene života, někam do minula? Proč se trápit hříchem prvních lidí v ráji, nebo otázkou, zda byl Ježíš skutečně bohem či jenom člověkem? Život sám nás denně staví před nové a nové záhady potřebující řešení.

Uvědomit si Boha jakožto „líbeznou, obklopující nás myšlenku“ a nechat se jí cele prolnout, znamená žít zbožně.

Jiří Wolj:

Náboženství a výživa.

Mnozí se jistě pozastaví nad tímto nadpisem a řeknou, co má dělat výživa s náboženstvím. Ti však, kteří jsou přesvědčeni, že vesmírný zákon je ve všem, pochopí, že je i v jídle. To, že těchto chápajících je dosud tak málo, způsobuje, že výživa je jedním z nejzanedbávanějších oborů, zejména v našem státě.

Služba veřejnosti v tomto oboru se dosud nedoceňovala ethicky, protože byla ve spojení s prodáváním alkoholu. Kromě toho věnovali se hostinské živnosti zpravidla lidé, jejichž jediným ideálem bylo hodně vydělat bez ohledu, jestli se tím lidu slouží k jejich zdraví či nic. Nikdo si v dnešní pokrokové době nenechá dělat kladivo v kovárně, ale koupí si levný tovární výrobek. Téměř každý obor lidské činnosti se reorganisuje tak, aby výsledky byly co nejuspokojivější, aby se ušetřilo materiálu a hlavně neplývalo zbytečně s lidskou energií. Jen v domácnosti panuje dosud starý řád. Většina žen je nucena hmoždit se kolem plotny a udržovati nákladné kuchyňské zařízení a starati se o stálý sklad surovin ve spíži a to jen proto, že za své peníze nedostane stravu takové jakosti, jako si sama doma připraví. Má se všeobecně za to, že v restauraci není možno připravit pokrm tak, jak jej připraví žena doma. Jsem ale přesvědčen, že tomu tak není. Záleží na jedné věci, a to je láska k hostu. Chováme-li k svým hostům takovou lásku, jakou máme k členům vlastní rodiny, potom je možno dosáhnouti týchž výsledků a větších, neboť ve větším rozsahu jsou vždy větší možnosti.

Výživa je dosud měřena špatným měřítkem. Věří se v tloušťku a v množství požité potravy. „Hodně se najež, ať jseš tlustý“, dosud hodně platí. O tlouštících se praví, že dobře vypadají. Je štěstím pro novou generaci, že štíhlost přichází do módy a že se

začíná přihlížeti ne k množství, nýbrž k jakosti a obsahu potravy. Theorie vitaminová obrací naši pozornost k zeleninám. Ovšem jsou zde různá nepochopení se strany lidu — o vegetářích panuje představa, že jsou to okusovači mrkve nebo hlávky zelí, zatím co vegetářské jídelny poskytují velký výběr nejrůzněji upravených pochoutek rostlinného původu. Dietetická strava doporučuje se jen nemocným, ač by jí měli žádati všichni ti, kteří jsou zdraví a chtějí si své zdraví udržeti. Řekne se, jezte co vám chutná, ale nám může chutnat leccos. Musí býti kázeň i v jídle. Výživa má sloužiti celému člověku. Je tu třeba pamatovati na nervstvo, na mozek, na žlázy, na kosti a krev, které ke svému zdraví a činnosti potřebují určitých látek. Náš organism nemůže býti tím, čím býti má, staráme-li se jen o shromažďování tuků. Kdosi řekl, že člověk nemůže býti úplně náboženským, dokud dovoluje, aby jeho játra byla nemocná. Člověk je nástrojem božím, jeho tělesný organism může jen tehdy vykonávati svoje poslání, dokud je zdravý a svěží. Musí proto dbáti všeho, co toto zdraví udržuje.

My ve Svob. bratrství zařadili jsme životosprávu do svého náboženského programu. A prakticky vše provádíme ve své vegetářské jídelně. Vytvořili jsme tu prostředí, ve kterém bez kouře a piva sloužíme svým bližním, kde jídlo stává se úkonem posvátným.

CO NOVÉHO VE SVOBODNÉM BRATRSTVÍ?

Po schválení československých unitářů, jako náboženské společnosti státem uznané, výnosem min. školství a národní osvěty dne 30. června 1930 č. 85.771-VI bylo ministerstvem školství a národní osvěty schváleno zřízení náboženské obce unitářské pro obvod země české a moravskoslezské výnosem č. 151.972-VI z 10. listopadu 1930. Dále schválilo minist. školství a národní osvěty výnosem č. 12464/31-VI ze dne 31. ledna 1931 tyto členy správního sboru nábož. obce československých unitářů: Dr. N. F. Čapka, jako předsedu, br. Ing. Karla Fasseho, min. radu, br. JUDr. Josefa Danko, br. Romana Hejla, prokuristu, br. JUDr. Václava Polívku, br. prof. Josefa Houdka, šes. Máju V. Čapkovou, ses. Marii Čermineovou, ses. Bertu Kotěrovou, a ses. Marii Drástovou. Zemský úřad, výnosem č.

94070 ai 1931 ze dne 21. března 1931 schválil zvolení br. JUDr. Václava Polívky jako přednosty duchovní správy. Náboženská obec čsl. unitářů vede svoje matriky. Rovněž bylo vytvořeno kollegium duchovní správy čsl. unitářů z pracovníků, kteří celý čas věnují práci v S. B. V tomto kollegium jsou: br. Dr. N. F. Čapek, ses. M. Čapková, br. K. J. Hašpl, ses. B. Č. Hašplová, br. V. Žizka a br. V. Rubeš. Pro příští pracovníky S. B. organizuje se rádcovská kolej. K tomu účelu byl zvolen školský výbor, který vypracuje podrobné plány, podle kterých příští pracovníci S. B. by se připravovali k úkolům rádcovským.

Idee jsou jako semínka. Často zapadnou do půdy daleko od místa svého vyzrání, vzkličí a rostou, zakládajíce tak v nové oblasti svůj druh. Jsme často překvapeni,

CESTY A CÍLE

jak daleko od Prahy se objeví někdo, kdo kdysi nechyběl při žádném shromáždění SB. v Praze a nyní, aby si nahradil přednášky, kterých postrádá, snaží se vytvořit ve svém místě působnosti skupinu přátel, kteří by v našem duchu dělali podobnou práci, jakou konáme v Praze. Tak na Českomoravské vysočině na púdp br. Janáčka v Sázavě u Ném. Brodu ustavila se skupina Svobodného bratrství. Blízko rakouských hranic v Lanžhotě u Břeclově pracuje horlivý br. Svačina, který originelním způsobem, drobnou prací získává zájem o naše idee. Vyučuje esperantu a při této příležitosti vykládá esperantsky zásady Svobodného bratrství a unitářství. Často jediný člověk, oddaný myšlence, znamená pro založení trvalé práce všechno, co je k tomu potřebí. Dokladem je Rakovník, kde před několika nedělemi nebylo jediného člena SB. Dnes je jich tam řada, mají pravidelné čtrnáctidenní přednášky, které jsou čteně navštěvovány. Písničky Svobodného bratrství letí od úst k ústům a dobře konají své poslání. Chystá se též několik přednášek v okolí Rakovníka. — Se stejnou horlivostí se připravuje půda pro přednášky v Berouně, Král. Dvoře, Pardubicích a jinde, odkud přicházejí stále žádosti, abychom tam zajeli. Nejnověji hlásí se o přednášky také Karlovy Vary. Jediným problémem je, jak vyhovět všem potřebám. Potřebujeme pracovníky a pak, finance na práci pro venkov. Učinili jsme si zásadou, že všechny podniky musí být také hospodářsky soběstačné. Dosud se to daří a vynajdou se vždy prostředky k opatření potřebného nákladu. To jsme měli na mysli při vydávání rozhovorů s rodiči při Nedělní škole SB., jejichž čistý výtěžek plyne na propagační fond. K témuž účelu bude věnován i zisk z rozprodaných výtisků přednášek br. Dr. N. F. Čapka, které právě začínáme vydávat. Přednášky jsou rozmnoženy ve vkusné úpravě a obálce v počtu několika set. Prvé číslo této edice, která je zahájena přednáškou: Zákony odvahy,

je už nyní z polovice rozebráno. Jednotlivá čísla jsou po Kč 1'50. — Na všeobecnou žádost našich členů chystáme druhé vydání zpěvníku s notami, které je už dávno rozebráno. Nové vydání bude obohaceno novými písněmi br. Čapka.

Kobylišich u Prahy schází se pravidelně na 120 zájemců S. B. Přednášky vžily se zde tak, že jsou dnes nutností. Účastníci říkají, že tu dostává se jim nadšení a posily s humorem překonávají denní překážky. S. B. znamená těmto lidem nový postoj k životu, který se začíná jevit i v drobné denní praxi. Mnozí si S. B. tak oblíbili, že mimo tyto přednášky navštěvují obě shromáždění pražská.

Literatura.

Literatura o Dostojevském.

U příležitosti 50. výročí smrti F. M. Dostojevského vydána byla řada knih věnovaných památce jednoho z největších duchů minulého století. V prvé řadě vzpomínáme *Sborník statí o Dostojevském* vydaný Melantrichem, který je cennou pomůckou k hlubšímu pochopení jeho osobnosti a díla. 240 stran, Kč 35.— brož., ilustrováno. — Literární profily Dostojevského předchůdců i jeho samého jsou podány v knize *L. Ljackého: Klasikové ruské literatury*. Vyšlo jako 7. svazek Melantrichem vydávaných »Výhledů«. 288 stran, Kč 40.— brož. YMCA v Praze vydala dvě menší knížky. *Hromádkův spisek: Dostojevskij a Masaryk*. Autoru jde o zdůraznění ústředního problému, který je společný oběma myslitelům a vystižení odlišností, které jsou výrazem jejich povahových rozdílů. Poukazuje na potřebu dnešního člověka učit se od obou účt k lidské duši, víře v absolutní normu a odpovědnosti za bližního. — Podobně spis *E. Thurneysena: Dostojevskij* chce postihnout s hlediska specificky náboženského jádro problému, s kterým Dostojevský zápasil celý svůj život. Je to věčně živý problém člověka a Boha. — Všechny knihy zasluhují pozornosti a doporučení.

Nákladem Svobodného bratrství. — Tiskem vlastního závodu.